

Landschapsnieuws

Herfst 2024

Nationale Natuurwerkdagen

Groene handen in de lucht voor de Nationale Natuurwerkdagen 2024! Ook in Gelderland gaan we deze editie weer voor een mooi resultaat, doe je mee?

Op vrijdag 1 en zaterdag 2 november kun je net als 15.000 andere enthousiaste deelnemers weer meehelpen. Kom snoeien, wroet met je handen in de aarde om bollen te planten, ontdek je eigen kracht tijdens het wilgen knotten of bouw mee aan een duurzame takkenril. En vooral: geniet van de frisse buitenlucht, leer nieuwe mensen kennen en ervaar hoe gezellig het is om samen iets te betekenen voor de natuur. Wist je dat je geen ervaring of kennis nodig hebt om mee te doen?

LandschappenNL organiseert dit grootste vrijwilligersevenement in het groen in samenwerking met SLG en andere terreinbeherende natuurorganisaties. Wil je meehelpen? Of wil je met je vrijwilligersgroep een klus organiseren?

Kijk voor voor alle locaties en meer informatie op de website van de Nationale Natuurwerkdagen en meld je aan.

Bezuinigingen op vrijwilligerswerk

Provinciale Staten hebben in juli ingestemd met het voorstel van Gedeputeerde Staten om met ingang van volgend jaar te bezuinigen op de structurele vrijwilligersondersteuning door SLG. Wel vonden Provinciale Staten in meerderheid dat de bezuiniging ineens wat te gortig was. Daarom is besloten de bezuiniging over twee jaar uit te smeren. De concrete bezuiniging op de structurele vrijwilligersondersteuning bedraagt bijna € 285.000, waarvan de helft dus wordt doorgevoerd in 2025. De komende tijd wordt duidelijk waarop we gaan bezuinigen.

Evergreens

Sommige landschappen en natuurgebieden roepen weemoedige en nostalgische gevoelens op. In dat opzicht zijn het net evergreens. Oudere mensen weten nog van al het leven in de beekdalen of op het oude boerenland. Hoe gezellig het was op de es tijdens de oogst. Dat maakte het harde werken draaglijk. Ze kunnen zich de korhoenders, de veldleeuweriken, de dotters in de slootkanten nog herinneren. Zelf mijmer ik vaak over de manier waarop we elkaar weer kunnen inspireren om al dat moois terug te brengen. Wij ondersteunen buitenlui om de historische landschapselementen weer terug te brengen en vrijwilligers die helpen om de kleinschalige elementen te herstellen en te onderhouden. We zijn onderdeel van de natuur en het zou me deugd doen als we de inspiratie om onze provincie te vergroenen en te verduurzamen in evergreens vervatten.

Wat mij betreft zingen we voortaan *Forever Green* in plaats van *Forever Young*. Dan zijn het pas echt 'evergreens'. Wie weet er nog één?

*Arjan Vriend,
Directeur-bestuurder*

Grote Wetering: uitvoering in gang

In het brongebied van de Grote Wetering werken boeren, burgers, gemeenten Apeldoorn en Voorst, SLG en Waterschap Vallei en Veluwe samen aan het versterken van het landschap, de biodiversiteit en het vasthouden van water in tijden van droogte. Dat doen ze door het aanleggen van groene en blauwe landschapselementen en deze met elkaar en met bestaande elementen te verbinden. Dat noemen we groenblauwe dooradering. De uitvoering is in gang!

SLG-adviseur Lotte Ballering heeft alle honderd deelnemers bezocht en ontwerpplannen gemaakt voor de aanleg van struweelhagen, boomgaarden en singels. Ook is er belangstelling voor de aanleg van blauwe of wel natte landschapselementen, zoals een poel of een natuurvriendelijke oever.

Aanleg van poelen

Lotte kijkt bij het advies en ontwerp voor een poel naar de grondwatertrap, bemesting in de omgeving en of er andere poelen in de buurt zijn zodat de nieuwe poel snel wordt bezet door amfibieën. Een nieuwe poel heeft veel oppervlakte voor libellen. De noordoever heeft een langzaam oplopende kant en in de poel komen hoogtevverschillen zodat verschillende waterplanten er kunnen gaan groeien. De aannemer maakt een offerte en als de vergunning er is, kan de aanleg beginnen. Afgelopen zomer bleek de waterstand te hoog om te graven. In september worden drie nieuwe poelen aangelegd. Ook heeft Lotte een plan gemaakt voor een natuurvriendelijke oever langs een watergang bij vliegveld Teuge. Hierbij wordt de steile oever afgegraven voor een geleidelijke overgang zodat er meer ruimte is voor planten en amfibieën.

[Meer info, aanmelden en een reportage in Nieuwe Veluwe.](#)

Heidelandschap

Van half augustus tot half september bloeit de heide paars. Een prachtig gezicht. Veel landschapsvrijwilligers zetten zich in om de heide te behouden (zie artikel Natuurwerkgroep Bos en Heide Ede). Ze trekken jonge dennetjes en berkjes, verwijderen de exotische Amerikaanse vogelkers, allemaal om te voorkomen dat bos ontstaat en de heide verdwijnt. Daarnaast is er begrazing met schapen, zo blijft de heide open.

Het heidelandschap is een cultuurlandschap, door de mens gemaakt. Tot laat in de negentiende eeuw waren in grote delen van ons land uitgestrekte heidevelden te vinden. Op de woeste gronden zijn sinds de middeleeuwen door overbegrazing van vee en ontbossing uitgestrekte heidevelden ontstaan.

Kale zandgronden

Heide is een plant die aan weinig genoeg heeft. Heide kon zo de armste gebieden van ons land koloniseren: de kale zandgronden in het noorden, oosten en zuiden. Rond 1900 begon men de heidevelden te ontginnen. De heidegebieden die nu nog over zijn, willen we graag behouden.

Leefgebied voor heivlinder en zandhagedis

Naast de paarse heide - vooral struikheide en ook dopheide - bestaat een gevarieerd heidelandschap ook uit vennen, zandige en kruidige stukjes, akkertjes, jeneverbosstruwelen en bos.

Zo'n heidelandschap vormt een aantrekkelijk leefgebied voor vogels, denk aan nachtzwaluw en klapetekster, heivlinder en andere insecten en reptielen zoals gladde slang en zandhagedis.

Gereedschap: het basiswoord is schoon

Vrijwilligersgroepen kunnen voor allerlei vormen van ondersteuning terecht bij SLG, bijvoorbeeld voor het lenen van gereedschap. Al die scharen, zagen en spades blijven schoon en scherp dankzij de medewerkers van het gereedschapsdepot.

Hoe de groepen zelf voor hun (geleende) gereedschap kunnen zorgen, vertellen coördinator Ruud Borkes en depotvrijwilliger Dries van der Sluijs eind augustus tijdens de cursus Gereedschapsonderhoud. Vrijwilligers van onder meer Hoogstambrigades, Landgoedwerkgroepen en een voedselbos gaan vervolgens zelf aan de slag met hun eigen meegebrachte gereedschap.

Hydrofiele luier

“Het basiswoord is schoon”, benadrukt Dries. “Na een klus was je je handen, haal dan ook even een doekje over je gereedschap.” Liever geen water dus. “Pak zo nodig eerst een borstel en daarna een hydrofiele luier.” Vervolgens laat de depotmedewerker zien hoe je een takkenschaar uit elkaar haalt, schoonmaakt, slijpt en met een likje vet weer in elkaar zet. Ook demonstreert hij hoe je een trekzaag slijpt met een vijl. “Let daarbij op de vijlrichting, anders krijg je bramen.”

“Ik heb geleerd dat aandacht en liefde voor je gereedschap de belangrijkste uitgangspunten zijn”, vertelt cursist Stein Koker van Landgoedwerkgroep Quadenoord. “En goed opletten trouwens ook, want ik moet mijn snoeischaar zo wel weer goed in elkaar zetten.” Ettie Segers is jarenlang actief als landschapsvrijwilliger in Lochem. Zij heeft een roestige takkenschaar meegenomen. Met een beetje hulp van Dries ziet die er weer blinkend uit. “Zo, dat ouwe lijk is ook weer gerepareerd”, zegt ze verwonderd, maar ook trots.

[Meer informatie over gereedschap lenen.](#)

Bestrijding reuzenberenklauw in Nijmegen

IVN Nijmegen werkgroep Praktisch Natuurbeheer is een van de weinige groepen – voor zover bekend – die zich in Gelderland bezighoudt met de bestrijding van de invasieve reuzenberenklauw. Dat doen de twintig vrijwilligers in brigades van twee à drie personen, elke brigade beheert een eigen deel van de stad. Een van de vrijwilligers is Geerten de Jong: “Het bestrijden van de reuzenberenklauw betekent bijna altijd zo diep mogelijk uitspitten.”

De groep werkt nauw samen met de gemeente en is vaak actief in openbaar groen. Iedere brandhaard van berenklauw wordt met GPS-coördinaten op een digitale kaart gezet. “Eerst hielden we zelf een kaart bij via Q-GIS. Sinds dit jaar zetten we onze gegevens rechtstreeks op de digitale groenkaart van de gemeente. Bij elke plek houden we bij hoeveel planten we hebben uitgespit. We sturen de brigades op weg met een kaartje waarop de berenklauwplekken met een nummer voorkomen.” De brigades lopen de punten na en rapporteren.

Zeven jaar kiemkrachtig

“Zo hebben we ongeveer 150 plekken waar ooit berenklauw is gesignaleerd. Op veel van die plekken is de bestrijding gelukt, er staat geen berenklauw meer. Maar vooral het zaad is verraderlijk, omdat zaad van de reuzenberenklauw zeven jaar kiemkrachtig blijft. Iedere plek wordt daarom zeven jaar in de gaten gehouden.”

[Meer weten of meedoen \(nieuwe vrijwilligers zijn welkom!\)?](#)

Natuurwerkgroep voor behoud heide

De Natuurwerkgroep Bos en Heide Ede is in 2019 ontstaan vanuit een lokale Natuuropschoondag. De groep is nog steeds actief en enthousiast. Om de twee weken werken zo'n tien vrijwilligers aan het onderhoud van de heidegebieden en bossen van Ede.

Wouterus Beekhuis is een van de coördinatoren: "Een deel van de Ginkelse Heide was totaal overwoekerd door de grove den. Waar mogelijk worden de kleine boompjes uit de grond getrokken, de wat oudere afgeknipt en afgezaagd. Hier en daar stond een struikje heide, de zaden in de grond zorgen ervoor dat het over een paar jaar weer een mooi heidegebied is."

Open corridors voor vlinders en bijen

Naast het verwijderen van grove den, richt de Natuurwerkgroep zich op de exoot Amerikaanse vogelkers. "Het is soms frustrerend dat hij zo snel weer uitloopt. Door corridors tussen verspreid liggende heideveldjes open te houden, kunnen vlinders en bijen migreren. De open corridors dienen tegelijk als vertrager in geval van bosbrand", legt de coördinator uit. "Het gemeentelijk Bosbedrijf Ede doet de aansturing, de boswachter wijst aan in welk gebied we aan het werk kunnen en faciliteert. SLG ondersteunt de werkgroep met gereedschap en pr, De Buurt Ede en Veldhuizen netwerkt en financiert de begroting, de Stichting Recreatie Veluwe & Vallei biedt opslagruimte en wanneer de werkgroep meedoet aan NLdoet en Natuurwerkdag kan zij een beroep doen op een natuurgids van het IVN en de boswachter."

De Natuurwerkgroep Bos en Heide Ede doet mee aan de [Nationale Natuurwerkdagen](#). Help je mee?

Tips en praktische info over onderhoud en beheer

Met de herfst in aantocht wil je vast aan de slag in de tuin of op het erf. Maar... doe niet te veel! Knip uitgebloeide bloemen liever pas in het voorjaar en laat blad liggen in de borders. Veel kleine zoogdieren, amfibieën en reptielen gebruiken deze rommelhoekjes om te overwinteren.

Heb je een poel, dan kun je tot half oktober onderhoud in en aan de rand van het water uitvoeren. Momenteel zijn er namelijk weinig amfibieën in het water aanwezig. Nu kun je bijvoorbeeld het teveel aan waterplanten verwijderen of de baggerlaag wegscheppen. Ga ook hier gefaseerd te werk: haal een deel weg en laat de rest ongemoeid.

Zaden en bloembollen

Bloemenranden met twee- of meerderjarigen kun je in de nazomer en het najaar inzaaien, wanneer de zaden van de plant vallen. Meer info in ons infoblad [Zaaien van inheemse, meerjarige planten](#). In het najaar, van september tot half december, kun je ook (biologische!) bloembollen poten.

Start zaag- en snoeiseizoen

Vanaf eind november start het snoei- en zaagseizoen. Je kunt fruitbomen (appels en peren) en knotbomen dan snoeien. En voor het echte zaagwerk, zoals onderhoud aan een houtsingel, zijn de wintermaanden geschikt. Tot slot nog een tip: verwerk het snoeiafval in een takkenril.

Op de bres voor een biodiverser landschap

Wil je bijdragen aan de biodiversiteit in het cultuurlandschap? Ga bij het onderhoud en het beheer van het landschap, maar ook op je erf of tuin, uit van deze drie vuistregels om de biodiversiteit te vergroten: **niet alles tegelijk onder handen nemen, niet overal hetzelfde beheer en niet te netjes.**

Maak van het terrein een oase voor allerlei dieren door te zorgen voor voedsel, veiligheid en plekken voor de voortplanting.

- Zorg voor variatie door verschillende bomen en struiken aan te planten, in ouderdom.
- Zorg voor overgangen van laag naar hoog of van droog naar nat.
- Zorg voor verbinding tussen landschapselementen zodat dieren van hun voortplantingsplek naar hun overwinteringsplek kunnen en andersom.

Werk het liefst handmatig. En maak van gemaaid gras een hooiruiter.

Meer praktische tips lees je in het infoblad [Biodiversiteit op en om het erf](#) in de kennisbank op onze website. Daar lees je ook hoe je een takkenril en hooiruiter maakt.

Schone leefomgeving

Synthetische bestrijdingsmiddelen die we gebruiken tegen teken en vlooien bij honden en katten en tegen parasieten bij landbouwdieren kunnen ongewenste problemen geven voor landschap en biodiversiteit. In vier nieuwe kennisflyers lees je over deze gevaren maar we geven ook alternatieven voor een schone leefomgeving.

Behandelde dieren kunnen die synthetische middelen in het milieu verspreiden via hun mest, urine en haren. De middelen belasten het milieu langdurig met deze voor insecten en andere organismen zeer giftige stoffen. Verschillende onderzoeken laten dat zien. Gebruik deze middelen dus niet!

Dat geldt ook voor de synthetische middelen die we in en rondom ons huis inzetten tegen bijvoorbeeld mieren, zilversvisjes en andere overlast. Het gaat bij deze middelen om zeer gevaarlijke insecticiden met een groot milieurisico.

Wil je een schone leefomgeving? [Download de flyers in de kennisbank.](#)

Landschapskalender

september t/m december

[Bijeenkomst over biodiversiteit Voorthuizen](#)

25 september 2024

[Opening Klompenpad Nijmolensebeekpad](#)

25 oktober 2024

[Nationale Natuurwerkdagen](#)

1 en 2 november 2024

[Bijeenkomst over waterbeheer brongebied van de Grote Wetering](#)

7 november 2024

Cursussen (voor vrijwilligers)

[Cursus: Veldhulpverlening](#)

7 oktober 2024

[Kettingzagen \(vol\)](#)

4, 5 en 6 november 2024

[Wintersnoei fruitbomen](#)

5 december 2024

Webinars (voor iedereen)

[Herkennen van inheemse bomen en struiken](#)

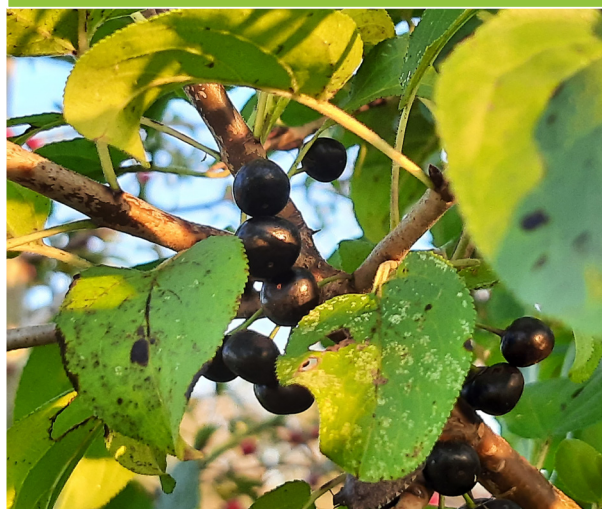
26 september 2024

[Monitoring Landschapselementen](#)

27 november 2024

[Wintersnoei fruitbomen](#)

3 december 2024

Jan van de Pol, coördinator Klompen- pad Paradijspad

"Trots om in dit gebied coördinator te zijn"

Het Paradijspad bij Barneveld bestaat al sinds 2007. De Klompenpadwerkgroep bestaat uit elf vrijwilligers en de sfeer in de groep is uitstekend. Jan van de Pol is sinds 2013 vrijwilliger bij het Paradijspad en het Glinthorsterpad, en is sinds 2019 coördinator.

"Als coördinator probeer je met een aantal vrijwilligers het pad in orde en netjes te houden voor de wandelaars. Je maakt ieder jaar een schema voor de vrijwilligers wanneer zij een inspectieronde mogen uitvoeren. Dat doen ze met veel plezier. Vrijwilligers zijn actief met het snoeien van overhangende takken, lastige uitlopers van braamstruiken en brandnetels en vervangen verdwenen of beschadigde bordjes. Ik zorg als coördinator voor reparaties aan bruggetjes en het maaien van paden."

"Het contact met de grondeigenaren is ook prettig. Het laatste contact was met de eigenaren van kaasboerderij Vanelly en van zorgboerderij Butselaar. Drie bruggetjes op hun terrein waren aan vervanging toe. Met hun machines en medewerking hebben we gezamenlijk deze zware klus geklaard."

Jan woont al zijn hele leven in het Paradijs: "In mijn kinderjaren heb ik daar veel gelopen met mijn vader en ook nog met mijn grootvader. Met de fiets dwars door de bossen naar school in Barneveld. Ik ken het gebied dus als mijn broekzak. Zo loop je in de weilanden tussen de koeien en even later vervolg je het pad tussen de varens. Je loopt langs kronkelende beekjes, dan over Landgoed Klein Bylaer, een nat heidegebied met waterpoelen en specifieke beplanting. Dit alles maakt dat het een gebied is om trots op te zijn, en ik ben trots om in zo'n mooi gebied coördinator te mogen zijn."

[Bekijk hier een verslag van het Paradijspad bij Klaas op Klompen, mét een interview met Jan van de Pol.](#)

Film: Heggeweer

De film *Heggeweer* laat zien hoe Liemerse boeren werken aan natuur. Ze graven poelen voor amfibieën, leggen akkerranden aan, gaan pas maaien als de weidevogels uitgebroed zijn, planten nieuwe heggen en hagen aan, monitoren de biodiversiteit en worden hierbij geholpen door vrijwilligers. De film was ook bij de deelnemende boeren zelf te zien.

Zo was de vertoning van de film bij Melkveebedrijf De Elzenhof in Velp een groot succes en vond plaats in een bijzondere setting. De boerenzwaluwen vlogen over de hoofden van het publiek op strobalen. Boer Wilco Nieuwenhuis en de vrijwilligers van de boerderijwerkgroep, die helpen aan het landschap rondom de boerderij, hadden ook een bijdrage in de film. Ook was de documentaire te zien in de stal bij boerderij De Houberg in Herwen met boer Arjan en boerin Martine Bisschop.

Heggeweer

De film is gemaakt door agrarische natuurvereniging Vereniging Streekbeheer Rijnstromen, die 25 jaar bestaat.

De film is nog te zien op het Wildlife Film Festival in Rotterdam (4-10 november).

[Bekijk de trailer op You Tube](#)

Colofon

Dit is een uitgave van:

Stichting Landschapsbeheer Gelderland
026 3537444
contact@slgelderland.nl | slgelderland.nl

 @SLGelderland

 @SLGelderland

Scan de QR-code en ontvang 4 x per jaar de online versie van *Landschapsnieuws!*

Wij zijn een erkend goed doel, steun ons

Beeldmateriaal

Bendiks Westerink, Hans Dijkstra, Bob de Groot, Martine Bisschop en SLG.

**zorg voor
ons landschap**